

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

§. III. Quando ignorantia vincibilis fiat omnino invincibilis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

quo ignorans instrui possit, tunc opus ex eâ ignorantia ortum est malum, & imputabile tantum ratione ignorantia; ab hac enim sciendi negligentia denominatur, & est verè peccatum, nec aliam malitiam peculiarem, aut poenæ reatum affert, quam quæ dictæ negligentia culpabili debetur; quare si quis nunc non cogitet, sed ex culpâ priori non retractatâ in hanc incogitantiam venerit, peccat quidem, non tamen novâ malitiâ, & imputabilitate, sed eadem malitiâ, & imputabilitas culpæ prioris applicatur huic operi, & illud constituit imputabile. Ratio est; quia cum ignorantia nunc sit invincibilis, opus sub eâ factum non potest magis imputari, quam ipsa ignorantia; sed hæc secundum se non potest imputari nunc, sed tantum ratione causæ, seu negligentia, à quâ processit; ergo nec opus potest aliter imputari. Hæc P. Teril. cujus ratio ejus mentem declarat.

§. III.

Quando ignorantia vincibilis fiat omnino invincibilis?

S U M M A R I U M.

Fit, quoties retractatur, aut quoties nec directè, nec indirectè est voluta: manet autem vincibilis, quoties durat moraliter scrupulus inquirendi veritatem, n. 47.

Regula M. Tapia, n. 48.

An ad peccati mortalis, aut venialis moralitatem necessaria sit actualis, & expressa malitia advertentia, aut evidens judicium malitiæ? n. 49.

Doctores discrepant potius in explicatione advertentia virtualis, quam in puncto principalis, n. 49. 50.

Omnis cognitio interpretativa supponit expressam, n. 51.

Per expressam non venit judicium evidens: satis dubium, scrupulus, & apprehensio non deponit, n. 52.

Quando vincibilis fiat omnino invincibilis? num. 53.

Regula de quantitate diligentia ex M. Tapia, num. 54.

Negat quod teneamur regulariter orare, & ad Deum converteri, ut expellamus ignorantiam, num. 55.

advertentiam, vel scrupulum de obligatione inquirendæ veritatis; indirectè, quatenus libere non impediri ea, quæ parere poterant hac omnimodam præcepti incogitantiam: toties autem ignorantia invincibilis non est omnino invincibilis, sed perseverat in ratione vincibilis, quoties durat moraliter scrupulus inquirendæ veritatis, seu existentia præcepti, vel durat in ratione liberi effectus, aut impedimentum prævisum occasionem daturum omnimodæ incogitantia.

Totam hanc doctrinam exactè, & breviter exponit egregiè pius, & doctus Archiep. 48. Tapia lib. 3. qu. 9. art. 5. ubi hanc regulam M. Tapia tradit: Quando circa rem ignoratam nulla adest cogitatio, siue distincta, siue confusa in communi, vel in particulari, aut saltem dubium, aut scrupulus, talis ignorantia est omnino involuntaria, & invincibilis; quia, quod nullo modo est cognitum, non est voluntarium. Hæc M. Tapia.

Ego puto hanc conclusionem apud omnes Catholicos esse sine controversiâ certam, & mentem omnium adamussim explicare, & celebrem inter T. T. controversiam dirimere, an ad moralitatem peccati mortalis, & venialis, necessaria sit expressa malitiæ advertentia, ut plurimi affirmant, quos dedi

§. 1. advert. 3. quibus addo Herinx tom. 2. d. 3. qu. 1. n. 7. qui ait: Ut actus sint moraliter mali, debet ista difformitas adverti, (non dicit, debuit) siue judicari per rationem operantis, & ipse operans debet illos libere ponere, alioquin si exerceantur indeliberatè, aut aliàs non libere, (nota hoc, quòd, dum exercentur, debet dari libertas, seu advertentia ad difformitatem) non erunt moraliter mali, nec imputabiles in peccatum: ita Herinx. Addo Caramuelem lib. 2. Theol. Caram.

Mor. Fund. pag. 479. qui ait: Ut actio quædam sit peccaminosa, oportet, ut procedat ab homine, qui nescit, & percipit quid boni, malivè in eâ sit; & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona est, neque mala. Hæc Caram. Immo cur omnes T. T. passim excusant à mortali actus indeliberatos, quibus cum non possint negare omnem deliberationem, dant illis semiplenam, nisi quia semiplena præsens non est satis ad mortale? Ergo multò minùs libertas præterita, quæ nunc nec semiplena est. Sed quid laboro in re ferè certa? nam sola libertatis definitio allata à S. Thomâ de Animâ qu. 12. art. 3. circa finem, quam omnes amplectuntur, evincit, non satis esse ad actum nunc liberum, libertatem præteritam; definitur enim, est Potentia, quâ, positis omnibus ad operandum prærequisitis, potest operari, & non operari;

N. 47.

Quinta conclusio: Toties ignorantia vincibilis fit omnino invincibilis, quoties ea retractatur, aut quoties hæc eadem invincibilis ignorantia, nec directè, nec indirectè est voluta: directè, quatenus volui me distrahare ad alia eo fine, ut tollerem omnem

P. Rhod. *rari*; non dicit. *potuit*. Addo P. Rhod. *tom. 1.*

Theol. d. 3. qu. 2. sect. 1. qui ait: In materia conscientiae prima, & indubitata regula est, quod nullus umquam actus potest esse bonus, aut malus, nisi conscientia, & ratio superior cognoscat, & dicat illum esse bonum, aut malum, aut certo periculosum. Ita unanimiter docent ethnici omnes Philosophi

Aristot.

cum Arist. 2. *Ethic. cap. 4.* post lumen naturae docet, ita Catholici omnes T. T. cum S. Thom. quos ratio, & autoritas Patrum convincit nihil esse honestum, aut turpe, sine cognitione honestatis, aut turpitudinis, ut merito novos Dogmatistas (Janseistas intelligit) rideas. Hec P. Rhod. Puto, inquam, dirimere litem, an ad moralitatem peccati necessaria sit expressa advertentia malitiae, ut plerisque docuisse dixi; an satis sit interpretativa, ut P. Suar. cum alijs supra relatis; qui si convenirent in explicatione advertentiae interpretativae, convenirent cum Doctoribus affirmantibus ad peccatum, five mortale, five veniale, necessariam esse advertentiam actualem malitiae; quia, ut dixi

N.

50.

Advert. 1. omnis advertentia interpretativa praesupponit necessario advertentiam expressam malitiae: quapropter discrimen inter Doctores citatos potius est in explicatione advertentiae interpretativae, quam in puncto principali: nam omnes, tam affirmantes necessariam ad peccatum esse advertentiam expressam malitiae, quam negantes necessariam esse expressam, sed satis esse interpretativam, conveniunt in hoc, quod quando ignorantia malitiae, seu inadvertentia est vincibilis, non excusat; quando non est vincibilis, excusat: si autem in hoc conveniunt, consequenter omnes dicunt, ad peccandum satis esse cognitionem virtutalem, seu interpretativam malitiae; cum hoc discrimine, quod aliqui cum P. Suar. & Lorca dicunt, tunc dari cognitionem interpretativam malitiae, quoties tale objectum, aut actus cognoscitur, ut commodus, aut incommodus, & potest cognosci ut bonus, aut malus; adeoque dicunt, quod licet tunc non detur expressa cognitio malitiae, datur tamen (inquiunt) virtualis, & interpretativa, quatenus ex cognitione commodi possit homo ille procedere ad malitiam cognoscendam.

N.

51.

S. Th.

P. Vasq.

Econtra S. Thom. P. Vasq. & alij, quos dedi, volunt, & merito, omnem cognitionem interpretativam malitiae supponere necessario cognitionem expressam, apprehensivam saltem, vel dubitativam, malitiae; ita ut implicet cognitio interpretativa malitiae sine praevia apprehensione, aut dubitatione malitiae. Ratio est; quia ille dicitur velle in-

terpretative malitiam, qui dubitans de malitia actus, aut objecti, adhuc vult illud obiectum, vel actum, & expressè reflexè cognoscit esse malum velle id, de quo dubitat, aut apprehendit; an sit directè malum: ergo omnis cognitio interpretativa malitiae praesupponit necessario expressam malitiae cognitionem: ergo si ad omne peccatum requiritur saltem cognitio interpretativa malitiae, eo ipso necessario requiritur cognitio expressa malitiae, ut rectè P. Ovied.

P. Ore.

(inquit) sine expressa malitia advertentia dari potest peccatum formale, maxime quia satis est advertentia virtualis, & interpretativa malitiae, quatenus homo cognoscens tale obiectum potest libere procedere ad expressam advertentiam; hoc enim modo P.

P. Suar.

Lorca.

Suar. Lorca, & alij exponunt advertentiam virtutalem, & interpretativam: sed homo non potest libere procedere ad talem advertentiam expressam, nisi medio actu voluntatis, quo dicat, *Volo inquirere, an hoc obiectum, quod cognosco ut commodum, sit moraliter malum*; hac autem voluntas implicat sine praevia apprehensione, seu advertentia malitiae, cum nihil voluit, quin praecognitum: ergo non potest procedere ad inquisitionem malitiae, nisi prius apprehendat, aut dubitet, an detur malitia: ergo à primo ad ultimum, ad ignorantiam vincibilem malitiae praesupponitur necessario aliqua expressa advertentia malitiae. Dico, expressa advertentia; cuius nomi-

N.

52.

ne non venit evidentia, aut iudicium clarum de malitia, cum sola apprehensio actu existens, aut dubium, aut scrupulus satis sint; & hoc ipso bene intellecto, terguntur lacrymae, & exclamationes, quas plena manu, ore, & oculis fundit M. Norber. Elbecque *art. 2.*

M. Elbecq.

confundens, aut intelligens per advertentiam actualem, plenam, perfectam, & expressam; intelligens, inquam, evidens, clarum, & expressum iudicium malitiae, cum tamen sola apprehensio satis sit. Quare plerique T. T. quibus praeter citatos à Neuß. *d. 2. qu. 2. n. 5. & d. 21. n. 1.* nempe C. de Lugo *d. 16.* de Poenit. *n. 460.* P. Arriagam *1. 2. d. 13. sect. 2. n. 6.* aliosque passim, ferè omnes docent, quod ad peccatum mortale formale satis, & necessaria sit actualis advertentia, dubium, aut suspicio quod tale sit, non verò est necessaria reflexio, quod tale sit. Lege inter Moralistas Potestatis *tom. 1. n. 3728.*

Potesta.

Cum ergo tota quaestio, an ad peccandum formaliter praerequiratur necessario expressa malitiae advertentia, an satis sit interpretativa,

tativa, pendeat ab istâ, quod ignorantia vincibilis non excuset, invincibilis excuset, si bene exponatur, quandonam vincibilis fiat omnino invincibilis, quandonam non fiat omnino invincibilis, eo ipso patebit, quando quis peccabit, quando non. Porro puto me clare exposuisse hoc ipsum per meam conclusionem. Si enim vincibilis retractetur, eo ipso fiet invincibilis omnino, & actus sequentes non erunt peccatum; adeoque si quis mane noluerit inquirere, an sit jejunium, dein ante meridiem eam ignorantiam retractet, & quærat, si ad manus habeat, respondentem, vel si nullum habeat, formet iudicium reflexum, quod legi certò non constanti non tenetur obedire, tunc non peccabit edendo carnes, quia ea ignorantia mane vincibilis, reddita est per ejusdem retractionem, aut veritatis inquisitionem, aut inquirendi impossibilitatem, facta, inquam, est omnino invincibilis, cum nemo sit, qui instruat. Similiter dixi ignorantiam vincibilem fieri postea omnino invincibilem, si hæc ignorantia invincibilis, nec directè, nec indirectè sit volita, si enim accedente meridie penitus obliviscar jejunij, & nullam habeam advertentiam, aut dubium de jejunio, & ea inadvertentiâ nec directè, nec indirectè pendeat ab ignorantia antea summo mane vincibili, nec procedat ab ullâ volitione posita sub eâ maturâ ignorantia vincibili, tunc talis non jejunans, non peccabit, esto eam ignorantiam vincibilem non retractarit; & quoad hoc me oppono P. Thyrsio censenti ignorantiam vincibilem perseverare usque dum retractetur. Ratio est; quia implicat peccatum formale sine aliqua advertentiâ: sed ignorans præceptum, ignorantia nec directè, nec indirectè volita caret tunc omni advertentiâ; ergo implicat, ut peccet.

N. Quare M. Tapia tom. 1. lib. 3. q. 9. de ignorantia art. 7. quærens quæ, & quanta debeat esse diligentia, ut eâ adhibita ignorantia maneat invincibilis, ait, nec adhibendam summam, quæ à diligentissimis solet; nec satis infimam, seu diligentiam minorem diligentia communi, quæ communiter adhiberi solet. Rursus ait, generalem regulam non posse taxari, cum hoc potius à circumstantijs, & personarum diversitate, & negotij difficultate pendeat, & ideo non tenentur omnes ad eandem diligentiam, sed quisque pro suâ possibilitate morali: doctus enim tenetur legere libros, recogitare negotium ignoratum, & aliquando consulere alios; indoctus autem nec tenetur legere, nec disputare, sed satis, ut viros doctos interroget; & ideo ignorantia, quæ respectu indocti est invincibilis,

respectu docti erit vincibilis. Demum n. 9. ait, aliquam regulam generalem dari posse, nempe hanc: Unusquisque ignorans quod tenetur scire, debet adhibere eam diligentiam, quam in gravibus negotijs adhibere solent prudentes, & timorati, unusquisque pro capitu suo. Rursus n. 10. hanc tradit: Ignorans non tenetur adhibere diligentiam, quæ per se non ordinatur moraliter, & humano modo ad acquirendam scientiam, & pellendam ignorantiam; sed eam tantum, quæ per se est ad hoc ordinata, ut discere, legere libros, consulere doctos, studendo, & discurrendo; & ideo ignorantia, quando est speciale peccatum, est contra specialem virtutem Studiositatis, quæ est media inter vitiosam curiositatem, & negligentiam discendi.

N.

Hinc infer n. 11. neminem teneri (regulariter loquendo) orare, aut converti ad Deum, ut pellat ignorantiam, quia hæc media non sunt diligentia per se ordinata ad pellendam ignorantiam, etsi sint bona, & consilenda: cæterum nemo tenetur ex præcepto ad hoc, regulariter loquendo, propter dictam rationem. Subdit se dixisse, *regulariter loquendo*, quia in aliquo casu, ex gr. si dubito, quid facere debeam circa rem ignotam, nec inveniam Doctorem, vel aliud medium per se ordinatum ad pellendam ignorantiam, tunc probabiliter videtur necessarium orationis subsidium, & si tunc ego ignorans timerem me ob mea peccata non exaudiendum à Deo, sed deferendum in ignorantia, tenebor ad Deum converti, ut videatur contigisse S. Augustino. Hæc M. Tapia, qui diverso omnino modo procedit, ac P. Eliz. licet esset prudentissimus, religiosissimus, & sapientissimus Archiepiscopus. Combina, quæ ex M. Tapia adduxi, cum illis, quæ adduxi ex Eliz. d. 5. sect. 4.

55.

M. Tap.

P. Eliz.

§. IV.

Præcipua conclusio.

SUMMARIUM.

Implicat, ut quis peccet, absque eo quod cognoscat se peccare, n. 56.

Doctores latissime exponuntur, n. 57. ad 76.

Ut ignorantia sit nunc vincibilis, necesse, ut nunc cognoscatur, & vinci possit, non satis ut potuerit, n. 60.

S. Thomas ait, peccatum semper esse involuntarium, quantum ad id quod est ignoratum, ib.

Idem ait Caietanus, n. 62.

Idem doctè M. Tapia, n. 63.

Ad mortale semper necessaria actualis aliqua cognitio. Doctores, ibid.

S. Au-